

DATOS IDENTIFICATIVOS

Educación: Escola inclusiva e atención á diversidade

Materia	Educación: Escola inclusiva e atención á diversidade			
Código	P02G110V01302			
Titulación	Grao en Educación Infantil			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	FB	2	1c
Lingua de impartición	Castelán Galego			
Departamento	Didáctica, organización escolar e métodos de investigación			
Coordinador/a	Martínez Figueira, María Esther Parrilla Latas, Maria Angeles Pilar			
Profesorado	Martínez Figueira, María Esther Parrilla Latas, Maria Angeles Pilar			
Correo-e	esthermf@uvigo.es parrilla@uvigo.es			
Web				
Descrición xeral	Afirmar que na escola se desenvolven determinados procesos que favorecen a inclusión e á súa vez un recoñecemento de que outros procesos contribúen ou poden fomentar a exclusión e a marxinação. Por iso, entendemos que nesta materia é conveniente analizar o fenómeno na súa dobre dimensión (inclusión/exclusión), como dous conceptos claramente inseparables para comprender en profundidade as traxectorias educativas dos alumnos e deseñar e desenvolver ámbitos educativos máis inclusivos, menos excluíntes.			

Competencias de titulación

Código	
A1	Coñecer os obxectivos, contidos curriculares e criterios de avaliación da Educación Infantil
A2	Promover e facilitar as aprendizaxes na primeira infancia, desde unha perspectiva globalizadora e integradora das diferentes dimensións cognitiva, emocional, psicomotora e volitiva
A3	Deseñar e regular espazos de aprendizaxe en contextos de diversidade que atendan ás singulares necesidades educativas dos estudantes, á igualdade de xénero, á equidade e ao respecto aos dereitos humanos
A4	Fomentar a convivencia na aula e fóra dela e abordar a resolución pacífica de conflitos. Saber observar sistematicamente contextos de aprendizaxe e convivencia e saber reflexionar sobre eles
A5	Reflexionar en grupo sobre a aceptación de normas e o respecto aos demais. Promover a autonomía e a singularidade de cada estudante como factores de educación das emocións, os sentimentos e os valores na primeira infancia
A6	Coñecer a evolución da linguaxe na primeira infancia, saber identificar posibles disfuncións e velar pola súa correcta evolución. Abordar con eficacia situacións de aprendizaxe de linguas en contextos multiculturais e multilingües. Expresarse oralmente e por escrito e dominar o uso de diferentes técnicas de expresión
A7	Coñecer as implicacións educativas das tecnoloxías da información e a comunicación e, en particular, da televisión na primeira infancia
A8	Coñecer fundamentos de dietética e hixiene infantís. Coñecer fundamentos de atención prematura e as bases e desenvolvementos que permiten comprender os procesos psicolóxicos, de aprendizaxe e de construción da personalidade na primeira infancia
A9	Coñecer a organización das escolas de educación infantil e a diversidade de accións que comprende o seu funcionamento. Asumir que o exercicio da función docente debe perfeccionarse e adaptarse aos cambios científicos, pedagóxicos e sociais ao longo da vida
A10	Actuar como orientador de pais e nais en relación coa educación familiar no período 0-6 e dominar habilidades sociais no trato e relación coa familia de cada estudante e co conxunto das familias
A11	Reflexionar sobre as prácticas de aula para innovar e mellorar o labor docente Adquirir hábitos e destrezas para a aprendizaxe autónoma e cooperativa e promovelas nos estudantes

A12	Comprender a función, as posibilidades e os límites da educación na sociedade actual e as competencias fundamentais que afectan aos colexios de educación infantil e aos seus profesionais. Coñecer modelos de mellora da calidade con aplicación aos centros educativos
B1	Capacidade de análise e síntese
B2	Capacidade de organización e planificación
B6	Capacidade de xestión da información
B7	Resolución de problemas
B8	Toma de decisións
B9	Traballo en equipo
B11	Habilidades nas relacións interpersoais
B12	Recoñecemento da diversidade e multiculturalidade
B13	Razoamento crítico
B14	Compromiso ético
B15	Aprendizaxe autónoma
B16	Adaptación a novas situacións
B17	Creatividade
B18	Lideranza
B19	Coñecemento doutras culturas e costumes
B20	Iniciativa e espírito emprendedor
B21	Motivación pola calidade

Competencias de materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe	
1. Promover e monitorizar a aprendizaxe autónoma dos alumnos de acordo cos contidos e obxectivos fixados no nivel educativo, implementar estratexias capaces de previr a exclusión e a discriminación.	A1	B1
	A2	B2
	A3	B9
	A11	B11 B12
2. Respetar as diferenzas culturais e persoais dos alumnos e demais membros da comunidade educativa.	A2	B2
	A3	B7
	A11	B9
		B11 B14 B15
3. Valorar a relevancia pedagóxica da interacción entre pares e entre estes e os adultos; saber impulsar á comunidade educativa a abordar actividades colectivas, traballos cooperativos e a apoiar o esforzo individual.	A2	B12
	A9	B16
	A10	B19
	A12	B20 B21
4. Considerar e valorizar a diversidade cultural e persoal dos alumnos e outros membros da comunidade educativa.	A1	B1
	A3	B2
	A10	B7
	A12	B8 B19
5. Proxectar e implementar programas educativos e unidades didácticas que permitan integrar o currículo co contexto sociocultural e características diversas e específicas do alumnado.	A3	B2
	A4	B6
	A11	B8 B9 B11 B15 B18
6. Fomentar dinámicas e climas relacionais de respecto, non excluíntes nin discriminantes, baseados na aplicación de patróns de convivencia democrática, participativa e inclusiva.	A3	B1
	A4	B2
	A5	B7
	A9	B8 B9 B11 B18
7. Afrontar e resolver problemáticas e conflitos interpersonais de natureza diversa de forma colaborativa, como modelo de relación aplicable á práctica profesional	A4	B7
	A5	B8 B9 B11 B15 B17 B20

8. Implementar co alumnado regras de convivencia participativas e democráticas, capaces de resolver con éxito conflitos e problemáticas de diversa natureza de forma colaborativa.	A1	B1
	A2	B2
	A3	B7
	A4	B8
	A5	B9
	A11	B11
	A12	B12
		B13
		B14
		B16
9. Coñecer e identificar dificultades relacionadas coa aprendizaxe e a atención.	A2	B12
	A3	B13
	A9	B16
	A12	B19
10. Desenvolver habilidades básicas para o deseño e aplicación de didácticas adaptadas que fomenten a inclusión de alumnos con necesidades específicas de apoio educativo desde un enfoque comprensivo da educación diversificada.	A9	B1
	A10	B2
	A12	B7
		B9
		B11
11. Saber impulsar hábitos de autonomía, liberdade, experimentación, imitación como de aceptación de normas e de límites.	A1	B1
	A2	B2
	A3	B6
		B14
		B16
12. Desenvolver a capacidade de abordar colaborativamente con outros profesionais especialistas para a atención das necesidades educativas especiais do centro e a comunidade educativa.	A2	B1
	A3	B12
	A6	B14
	A7	
	A8	
	A10	
	A12	

Contidos

Tema

1. Da exclusión á inclusión social e educativa.	1.1. Conceptos básicos: normalidade e atención á diversidade. 1.2. A atención á diversidade en perspectiva internacional. 1.3. Perspectivas e fundamentos da educación inclusiva.
2. A educación inclusiva na etapa infantil.	2.1. A escola inclusiva: a escola de todos e cada un. 2.2. Programas e estratexias educativas de atención á diversidade nos centros educativos.
3. Alumnado en situación de vulnerabilidade, risco de exclusión, fracaso escolar ou marxinación: desigualdades por clase social e xénero.	3.1. Identificación de alumnos/as en situación ou risco de exclusión. 3.2. Atención educativa.
4. Alumnado en situación de vulnerabilidade, risco de exclusión, fracaso escolar ou marxinación: desigualdades por cultura e capacidade.	4.1. Identificación de alumnos/as en situación ou risco de exclusión. 4.2. Atención educativa.
5. Aulas de educación infantil inclusivas.	5.1. Medidas organizativas de atención á diversidade. 5.2. A adaptación do currículo: Deseño Universal de Aprendizaxe (DUA). 5.3. Estratexias de apoio.
6. Comunidade social e local.	6.1. Propostas para o traballo coa/na comunidade.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Titoría en grupo	7.5	2.5	10
Traballos tutelados	20	34	54
Metodoloxías integradas	20	40	60
Sesión maxistral	8	16	24
Probas de resposta curta	2	0	2

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Titoría en grupo	Entrevistas en grupo co profesorado da asignatura para asesoramento de actividades da materia.
Traballos tutelados	Preparación de ensaios sobre a materia que inclúen a procura e recolleita de información, lectura e manexo de bibliografía, redacción etc.
Metodoloxías integradas	Os estudantes en pequenos grupos desenvolven diversos traballos de investigación vinculados á temática da materia, incluíndo recollida e análise e interpretación de datos. Inclúe estratexias de traballo colaborativo entre colegas.
Sesión maxistral	Exposición de contidos e bases teóricas da materia por parte do profesorado. Inclúe as directrices para desenvolver traballos, casos ou proxectos polos estudantes.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Sesión maxistral	Realizarase en titorías individuais e/ou grupais sobre os contidos da materia así como apoio e orientación sobre as estratexias metodolóxicas e actividades desenvolvidas na asignatura.
Titoría en grupo	Realizarase en titorías individuais e/ou grupais sobre os contidos da materia así como apoio e orientación sobre as estratexias metodolóxicas e actividades desenvolvidas na asignatura.
Traballos tutelados	Realizarase en titorías individuais e/ou grupais sobre os contidos da materia así como apoio e orientación sobre as estratexias metodolóxicas e actividades desenvolvidas na asignatura.
Metodoloxías integradas	Realizarase en titorías individuais e/ou grupais sobre os contidos da materia así como apoio e orientación sobre as estratexias metodolóxicas e actividades desenvolvidas na asignatura.
Probos	Descrición
Probos de resposta curta	Realizarase en titorías individuais e/ou grupais sobre os contidos da materia así como apoio e orientación sobre as estratexias metodolóxicas e actividades desenvolvidas na asignatura.

Avaliación

	Descrición	Cualificación
Traballos tutelados	Avaliación dos traballos tutelados e as súas evidencias segundo guía didáctica de avaliación deseñada para cada traballo e entregada aos alumnos.	20
Metodoloxías integradas	Avaliación, segundo a guía didáctica que se entregará con cada actividade a realizar, dos distintos criterios e dimensións de análise que conteña esta. En todo caso fará referencia a tres grandes bloques de análise: presentación; contidos; procesos desenvolvidos e resultados obtidos.	40
Probos de resposta curta	Trátase dunha proba escrita que avalía os coñecementos teórico-prácticos da materia. Será unha única proba ao final da materia.	40

Outros comentarios sobre a Avaliación

Criterios para superar a materia:

- Alumnado asistente: enténdese por alumnado asistente ao que asista con regularidade a clases (como mínimo un 80%). Este deberá realizar as tres partes indicadas no apartado de Avaliación e será condición indispensable para superar a materia que se obteña en cada unha delas polo menos un 5.

- Alumnado non asistente: enténdese por alumnado non asistente o que non asista con regularidade a clases (falta máis dun 80%). Este deberá realizar unha única proba: un exame no que entran todos os contidos da materia incluídos os abordados nos traballos. Será condición indispensable para superar a materia que se obteña polo menos un 5 neste.

Segunda convocatoria:

As competencias non adquiridas en primeira convocatoria, serán avaliadas en segunda (xullo). De non aprobar entón, non se gardarán.

Responde ás mesmas esixencias e probas realizadas na primeira.

Bibliografía. Fontes de información

Abad, M.L y Arias, A, **Género y educación**, Graó,
Ainscow, M, **Desarrollo de escuelas Inclusivas. ideas, propuestas y experiencias para mejorar las instituciones escolares.**, Narcea,
Ainscow, M., **Mejorar las escuelas urbanas**, Narcea,
Arnaiz, P., **Educación Inclusiva. Una escuela para todos.**, Aljibe,
Askew, S. y Ross, C, **Los chicos no lloran. El sexismo en educación**, Paidós,
Booth, **Guía para la evaluación y mejora de la educación inclusiva: = (Index for inclusion) : desarrollando el aprendizaje y la participación en los centros educativos**, Universidad Autónoma de Madrid,

Blanchard y Muzas, **Propuestas metodológicas para profesores reflexivos. Cómo trabajar con la diversidad en el aula.**, Narcea,

Brownw, N. y France, P., **Hacia una educación Infantil no sexista**, Morata,

Cano Moreno, J., **Atención Educativa a las neecsidades espciales relacionadas con el contexto sociocultural**, www.aulaintercultural.org,

Echeita Sarrionandia, G., **Educación para la inclusión o educación sin exclusiones.**, Narcea,

Gallego Vega, C., **El apoyo entre profesores como actividad educativa inclusiva**, Revista de Educación, 327, 83-105,

Gallego Vega, C., **O Uso e o Abuso Do Concepto de Necesidades Educativas Especiales**, Revista Galega de Educacion, 43, 14-17,

Moriña, A., **La escuela de la diversidad**, Síntesis,

Paniagua, G. y Palacios, J., **Educación Infantil. Respuesta educativa a la diversidad.**, Alianza Editorial,

Parrilla, A., **Diversidad. En Diccionario Galego de Pedagogía**,

Parrilla, A., **Acerca del origen y sentido de la educación inclusiva. En Revista de Educación**, Revista de Educación, n 327, 11-41,

Parrilla, A., **O Longo Camiño Cara Á Inclusión**, Revista Galega Do Ensino, 32, 35-54,

Parrilla, A. y Daniels, H., **Creación y Desarrollo de Grupos de Apoyo entre profesores**, Mensajero,

Parrilla, A. y Moriña, A., **Lo que Todos Nos Preguntamos Sobre la Educación Inclusiva.**, Padres y Maestros, 284, 10-13,

Parrilla, A., **La Educación Inclusiva: un Desafío a Todos los Sistemas y Comunidades Educativas**, Escuela Española., 13., 7-9,

Parrilla, A., **Apoyo a la escuela: un proceso de colaboración**, Ed. Mensajero,

Puigdemolliv, I., **La educación especial en la escuela integrada: una perspectiva desde la diversidad**, Graó,

Pujolás, P., **9 ideas clave: el aprendizaje cooperativo**, Garó,

Pujolás, P., **Atención a la Diversidad y Aprencizaje cooperativo en la educación obligatoria**, Aljibe,

Ray-Díez, E., **Exclusión social: Indicadores para su estudio y aplicación para el trabajo social.**, Minsiterio de trabajo y Asuntos Sociales,

Román, M. Moreno, J.M., **Eduacción Comprensiva. Nuevas perspectiva**, Cincel,

Stainback, S. y Stainback, W., **Celebrar la diversidad, crear comunidad. En Aulas Inclusivas**, Narcea,

Thomas, G. Loxley, A., **Deconstrucción de la educación especial y construcción de la educación inclusiva.**, La Muralla,

Tolchinsky, L., **Procesos de aprendizaje y formación docente en condiciones de extrema diversidad.**, Barcelona. Octaedro,

Tomlinson, C., **El aula diversificada: dar respuesta a las necesidades de todos los estudiantes**, Octaedro,

Tomlinson, **EStrategias para trabajar con la diversidad en el aula**, Paidós,

Torres, J., **Diversidad cultural y contenidos escolares**, Revista de Educación, 345, 83-110,

Vega, A., **Los centros escolares ante la inadaptación social**, Aljibe,

VVAA, **Hacia escuelas eficaces para todos. Manual para la formación de equipos docentes.**, Narcea,

Ainscow, M., Hopkins, D., Soutworth, G. y West, M., **Hacia escuelas eficaces para todos. Manual para la formación de equipos docentes**, Madrid. Narcea,

Ainscow, M., Beresford, J., Harris, A., Hopkins, D. y West, M., **Crear condiciones para la mejora del trabajo en el aula. Manual para la formación del profesorado**, Madrid. Narcea,

Ainscow, M. y West, M., **Mejorar las escuelas urbanas: liderazgo y colaboración**, Madrid: Narcea,

Arnaiz, P., **Atención a la diversidad. Diseño Curricular**, Costa Rica: EUNED,

Baráibar, J.L., **Inmigración, familias y escuela en educación infantil**, Madrid. Catarata-MEC,

Del Carmen, M., **La organización del currículo de educación infantil en clave de diversidad. En R. Alcudia et al. (Eds). Atención a la diversidad**, Barcelona: Graó,

Echeita, G., **Educación para la inclusión o educación sin exclusiones**, Madrid: Narcea,

Gimeno, J., **La construcción del discurso acerca de la diversidad y sus prácticas. En R. Alcudia et al. (Eds) la Atención a la diversidad**, Barcelona: Graó,

Guijo, V., **La exclusión social en la infancia: la función de la escuela. En F. López Sánchez (coord.) La escuela infantil: observatorio privilegiado de las desigualdades**, Barcelona: Graó,

Parrilla, A., **Apoyo a la escuela un proceso de colaboración**, Bilbao: Mensajero,

Parrilla, A., **Creación y desarrollo de grupos de apoyo entre profesores**, Bilbao: Mensajero,

Parrilla, A., **Acerca del origen y sentido de la educación inclusiva**, Revista de Educación 327,

Parrilla, A., **Atención á diversidade. En J. Caride y F. Trillo (2010) Diccionario Galego de Pedagogía**, Vigo: Galaxia,

Salinas, S., **Atención a la diversidad en Educación Infantil**, Vigo: Ideas Propias,

Susinos, T., **¿De qué hablamos cuando hablamos de inclusión educativa?**, Temáticos Escuela Española, 13,

UNESCO, **Informe de seguimiento de la educación en el mundo. Superar la desigualdad. Por qué es importante la gobernanza**, UNESCO http://www.isftic.mepsyd.es/formacion/materiales/126/cd/unidad_1/material_M1/sabermas2.pdf,

Recomendacións

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Psicología: Fundamentos psicológicos da intervención temperá/P02G110V01304

Psicología: Prevención e tratamento das dificultades na aprendizaxe infantil/P02G110V01305

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Educación: Deseño e desenvolvemento do currículo da educación infantil/P02G110V01102

Educación: Novas tecnoloxías aplicadas á educación infantil/P02G110V01103

Educación: Organización do centro escolar/P02G110V01203

Psicoloxía: Psicoloxía do desenvolvemento de 0-6 anos/P02G110V01104

Outros comentarios

Se recomenda:

- 1) Asistencia continuada a clases. A asistencia considérase fundamental para o seguimento da materia por parte do alumnado e para a avaliación, por parte dos docentes.
 - 2) Dominio da informática a nivel usuario, o que supón o manexo de aplicacións de carácter xeral (por exemplo, de tratamento de textos, base de datos, programa de presentacións...), do correo electrónico e Internet.
 - 3) Actitude favorable e receptiva para a aprendizaxe.
-